

Synergie nepředmětna s předmětnem?

J.B.Souček v docela jiném kontextu (šlo o vztah theologie či theologií k filosofiím) řekl, že „všechny synergismus je vždy nějak zatížen předmětným, neosobním pojetím“ (vztahu k Bohu, právě to už necháváme stranou). To je velmi významné konstatování, přesněji velmi významná kritická poznámka. Bohužel postihuje vlastní problém značně zúženě, a navíc je zatížena jednou dobovou omezeností, zejména když kontext, v němž platí, rozšíříme nejen z oblasti vztahu mezi člověkem a Bohem (resp. Bohem a člověkem) na celou oblast vztahu mezi Stvořitelem a stvořením, ale - pro naše vlastní zacílení - obecně na vztah mezi „ryzí nepředmětností“ a jakýmkoli (zejména pravým) jsoucnem. Kritická Součkova distance od „předmětného pojetí“ je však ihned oslabena odmítnutím pojetí „neosobního“ a důrazem na pojetí „osobní“ (právě v duchu personalismu a personalistického existencialismu, v theologii zejména pod vlivem Kierkegaardovým a v době Součkově, tj. v posledních letech před válkou, za války a hned po válce, velmi posíleného Heideggerem a různými heideggeriány, včetně Bultmanna a bultmanniánů). Samozřejmým, ale náležitě nezpozorovaným a proto kriticky nezaregistrovaným důsledkem důrazu na existenci, a rozumělo se lidskou existenci, byla antropizace problému. S odvoláním na biblickou (a tradiční theologickou) terminologii si ani Souček dost neuvědomuje, že ona „jinakost“ Boží nás přece nutí jít dál než k pouhé distanci od učení o „analogii entis“: analogie neplatí nejen mezi „bytím“ (či „jsoucností“?) Božím a „bytím“ člověka, eventuálně existencí Boží a existencí člověka, ale také mezi „milostí“ boží a lidskou, „láskou“ boží a lidskou, ospravedlněním božím a lidským, atd. atp. Nehledě už na to, že jen těžko lze „víru“, vyžadovanou od člověka („neboj se, toliko věř!“) analogicky připisovat Bohu (resp. „ryzí nepředmětnosti“), jako by tu „dar“ víry nutně předpokládal, že sám Bůh „věří“ nebo že je víra, která daruje sama sebe apod. Velkou opatrnost je třeba doporučovat právě i v takových případech, kdy sama formule vypadá nejzbožněji: např. v tezi o „analogia fidei“.

(Písek, 090820-2.)